

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2008 – augustus 2009

Jaarverslag van de
Katholieke Vereniging voor Oecumene
Athanasius en Willibrord

september 2008 – augustus 2009

DOELSTELLING

De instelling wil de Rooms-katholieke Kerk in Nederland dienen in haar streven naar volledige gemeenschap tussen de Rooms-katholieke Kerk enerzijds en de Kerken van het Westen en de Oosterse Kerken anderzijds.

Ervan overtuigd dat de eenheid van de Kerk een teken en een instrument is van de eenheid van de mensheid, ondersteunt zij ook initiatieven die in het kader van de oecumenische beweging op nationaal, Europees en mondiaal niveau worden ontplooid. (*art. 2 van de statuten*)

Vanuit de rijke traditie van de Katholieke Kerk zet de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord zich in voor de oecumene in Nederland.

Onder oecumene verstaan we de inzet van christenen en kerken voor het herstel van de eenheid van de Kerk én de vele vormen van samenwerking die al tussen christenen uit verschillende tradities op cultureel en maatschappelijk gebied bestaan. De Vereniging handelt bij het uitvoeren van haar missie binnen de kaderlijnen van het Oecumenisch Directorium en de encycliek *Ut Unum Sint*. Zij laat zich ook leiden door de *Charta Oecumenica*.

De Vereniging is er van overtuigd dat eensgezindheid en samenwerking tussen christenen en kerken nodig zijn voor een geloofwaardige verkondiging en beleving van het Evangelie in onze samenleving.

Zij zet zich daarom met vele middelen zoals ontmoetingen, gezamenlijk gebed, dialoog, studie en uitwisseling in voor de groei en de verdieping van deze eensgezindheid en samenwerking van christenen en kerken uit het Westers en Oosters christendom.

De Vereniging beoogt hiermee tevens de maatschappelijke relevantie van het christelijk geloof voor de huidige cultuur en de dialoog met andere religieuze tradities duidelijker voor het voetlicht te brengen.

INHOUDSOPGAVE

1	Woord van de voorzitter	4
2	Bestuurszaken	5
2.1	Benoeming van een nieuwe voorzitter	5
2.2	Aanzet tot nieuw beleid II	5
2.3	Samenstelling bestuur	5
2.4	Inhoudelijke aandachtspunten van het bestuur	6
2.4.1	Willibrord – 1350 jaar	6
2.4.2	‘Het doel is de weg’	6
2.4.3	‘Meegaan in de beweging van de Geest’	6
2.4.4	Excommunicatie en oecumene	7
2.4.5	Congres over kardinaal Willebrands	8
2.4.6	Leerstoel Oecumenische Theologie	8
2.4.7	Byzantijns Netwerk	8
2.4.8	‘Wij kiezen voor eenheid’	8
2.4.9	Europese verkiezingen	9
2.4.10	Afsluitende viering van het Paulusjaar in Damascus	9
2.4.11	Vertegenwoordigingen	9
2.5	Overleden	10
3	Willibrordzondag en de Zondag voor de Oosterse Kerken	10
3.1	Paulus – apostel van eenheid en verzoening	10
3.2	Kom en Help – steun de educatieve projecten van Caritas Irak	11
4	Activiteiten	12
4.1	Paulusjaar	12
4.2	Calvinjaar	12
4.3	Bēt Drāshā ~ Oosters christelijk Leerhuis	13
4.4	Oecumenische vorming	14
4.5	Contacten en congressen	14
4.6	Justitiepastoraat	15
5	Voorlichting en publiciteit	15
5.1	Overeen	15
5.2	Pokrof. Oosterse christenen, kerken en culturen	16
5.3	Websites	16
6	Steun aan projecten	17
6.1	Training in positief denken	17
6.2	Actie ‘Kom en Help – steun de educatieve projecten van Caritas Irak’	18
7	Personele aangelegenheden	18
8	Overzicht van lezingen en artikelen van medewerkers	18
9	Bestuur en commissies	20
10	Financiële verantwoording	22

1 WOORD VAN DE VOORZITTER

Het Paulusjaar is voorbij. Als Katholieke Vereniging voor Oecumene hebben we er een bescheiden bijdrage aan geleverd, vooral rond Willibrordzondag en de zondag voor de Oosterse Kerken. Het Paulusaffiche bleek een collectors-item. Er werd nogal eens om een exemplaar gevraagd dat niet gevouwen was. Ook het boekje “Was getekend Paulus” met iconen uit het leven van Paulus en de rondgang van de Paulusicoon maakte dat het Paulusjaar niet helemaal onopgemerkt voorbij gegaan is. U leest er meer over in dit jaarverslag.

Het Calvinjaar is bijna voorbij. Ook daar heeft de vereniging een bijdrage aan geleverd, met name door de studiebijeenkomst na de vorige jaarvergadering.

De viering van beide bijzondere jaren laat zien dat we in de kerkgeschiedenis nog eigen wegen blijven gaan. Zou het niet voor de hand gelegen hebben dat door heel de christenheid een Paulusjaar gevierd werd. Zijn geschriften, de oudste christelijke tractaten, zijn bepalend geweest voor het kerkzijn. De andere kerken stonden bij de viering van het Paulusjaar aan de zijlijn. Ook de viering van het Calvinjaar laat zien dat de kerkgeschiedenis nog een gebroken geschiedenis is. Als Katholieke Kerk stonden we aan de zijlijn, terwijl de volgelingen van Calvin ook onze wijze van kerkzijn beïnvloed hebben. Zowel door zich tegen elkaar af te zetten (b.v. contra-reformatie) als door van elkaar te leren (oecumene) hebben kerken elkaar beïnvloed.

De kerkgeschiedenis is in wezen oecumenisch. De Kerk is als eenheid begonnen op Pinksteren. De gespletenheid van de kerk nu maakt dat haar geschiedenis ook gespleten is. En daardoor laten we bronnen opdrogen die ons juist zouden kunnen helpen om de kerk in onze tijd te verstaan en tot bloei te laten komen.

Dat is aan het veranderen. Patriarch Bartolomeus van Constantinopel bepleitte in juli op de Conferentie van Europese Kerken in Lyon de deelname van de Katholieke Kerk en kreeg daarvoor een staand applaus. Ook de deelname van de Katholieke Kerk aan de organisatie van de komende missie en zendingsconferentie in Edinburgh is een stap voorwaarts. In 2010 is het een eeuw geleden dat de eerste wereldzendingsconferentie door Anglicanen en Protestanten werd gehouden. Die conferentie heeft de aanzet gegeven tot de oprichting van de Wereldraad van Kerken. Het is voor onze vereniging dan ook vanzelfsprekend dat dit jaar Evangelisatie het thema van de studiemiddag na de jaarvergadering is.

In dit jaarverslag leest u veel over wat de vereniging onderneemt om het oecumenisch karakter van onze Katholieke Kerk te versterken en haar streven naar eenheid met andere christenen en kerken te vergroten. Bij alles wat u leest moet u bedenken dat op de achtergrond ook steeds meespeelde de zorg voor de voortzetting van onze oecumenische arbeid. Er moesten heel concrete beslissingen genomen worden. Het ging daarbij om de medewerkers, de financiën, de locatie en het beleid in de toekomst.

Ik dank mijn “ad interim” voorganger dat hij daarbij bedachtzaam en vertrouwen gevend te werk is gegaan. Ik hoop dat eveneens “ad interim” een aantal jaren te kunnen doen.

We maken als vereniging een “doorstart”. Dat lukt als binnen de Katholieke Kerk in ons land steeds weer mensen gevonden worden die vasthouden aan de overtuiging dat katholiek en oecumenisch niet los van elkaar verkrijgbaar zijn. Dat daarvoor gebed, persoonlijke inzet en geld nodig zijn is duidelijk.

Moge de Heer met ons allen zijn.

Priester H.Th.M.Doorn, *voorzitter*

2 BESTUURSZAKEN

2.1 Benoeming van een nieuwe voorzitter

Het voorzitterschap van de vereniging werd vanaf 1 januari 2007 waargenomen door J. Peters¹ die de vereniging op bekwame wijze door een moeilijke periode heen loodste. Op voordracht van het bestuur benoemde de Bisschoppenconferentie per 1 januari 2009 de heer H. van Doorn, priester van het aartsbisdom Utrecht en sinds vele jaren bisschoppelijk gedelegeerde voor oecumene, tot voorzitter van de vereniging. In de benoemingsbrief dd. 13 januari 2009 spreekt de voorzitter van de Bisschoppenconferentie, mgr. drs. A. van Luyn s.d.b., namens de Bisschoppenconferentie waardering uit voor de jarenlange inzet van de nieuwe voorzitter voor de oecumene in ons land en wenst hij Gods zegen toe over de komende werkzaamheden. In een ander schrijven bedankt mgr. Van Luyn namens de Bisschoppenconferentie J. Peters voor het feit dat hij in de afgelopen twee jaar aan de vereniging leiding heeft willen geven.

2.2 Aanzet tot nieuw beleid II

De in het algemeen jaarverslag 2007-2008 reeds beschreven *Aanzet voor een nieuw beleid* (§ 2.1, pag. 5) was in het verslagjaar het uitgangspunt voor het bestuursbeleid. Er wordt toegewerkt naar een werkwijze waarbij bestuursleden in toenemende mate bij het uitvoerende werk van de vereniging worden betrokken. Bestuursleden zullen een actievere rol gaan spelen in het onderhouden van oecumenische contacten namens de vereniging. Ten behoeve daarvan is in het bestuur een aanzet gemaakt tot een verdeling van werkvelden en taken.

Ten gevolge van de verslechterde financiële vooruitzichten en in overeenstemming met het in 2008 vastgestelde beleidskader heeft het bestuur verder bezuinigd

op personeels- en huisvestingskosten. Zo besloot het bestuur om het tijdelijk dienstverband van mw. H. Arts-Honselaar dat op 1 januari 2009 afliep niet te verlengen. Mw. H. Arts-Honselaar kreeg per 1 december 2008 een post-doc aanstelling (van 8 maanden) en een aanstelling als projectmanager (voor 1,5 jaar) aan de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur van de faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Tilburg. Een tweede ingrijpende beslissing betrof de huisvesting van het secretariaat. Omdat het ondanks vele inspanningen niet lukte om een medehuuder voor het kantoor aan de Walpoort te vinden, besloot het bestuur om naar een andere huisvesting voor het secretariaat uit te zien. Gesprekken met het Secretariaat van de Bisschoppenconferentie die op initiatief van het bestuur van de vereniging werden gevoerd, leidden begin mei 2009 tot het besluit om het secretariaat van de vereniging per 1 oktober 2009 onder te brengen in hetzelfde gebouw waar ook het Secretariaat van de Bisschoppenconferentie gevestigd is. De leden van de vereniging werden in een brief van dit besluit in kennis gesteld. Ook werd een persbericht uitgegeven. De verhuizing naar Utrecht biedt de vereniging nieuwe kansen voor samenwerking en oecumenische contacten.

2.3 Samenstelling bestuur

Tijdens de algemene ledenvergadering van de vereniging op 7 november 2008 nam het bestuur afscheid van mw. M.-J. Los als bestuurslid. Zij heeft de functie vier jaar vervuld. Op voordracht van het bestuur koos de ledenvergadering mw. E. Woertman, studentenpastor in Leiden en jongerenambassadeur van de Raad van Kerken in Nederland, tot nieuw bestuurslid.

In het verslagjaar werden ook de bestuurszetels van de bisdommen Roermond en Breda ingenomen. Vic. T. Storcken s.m.a. werd op 7 november 2008 als opvolger van B. Janssens verwelkomd als lid van het hoofdbe-

¹ Voor de leesbaarheid van het verslag zijn de titels van bestuursleden en medewerkers alleen in de naamlijst achter in het verslag opgenomen.

stuur namens het bisdom Roermond. Aan het einde van het werkjaar besloot hij vanwege een veelheid aan taken zijn bestuurslidmaatschap weer te beëindigen. Op 24 juni 2009 werd dr. B.K. Hegge door mgr. F. Wiertz, bisschop van Roermond, benoemd tot diocesane vertegenwoordiger van het bisdom Roermond in het bestuur van de vereniging.

De bestuurszetel van het bisdom Breda is na aftreden van A. Kamps op 7 november 2008 geruime tijd vacant geweest. Op 25 mei 2009 benoemde mgr. dr. J. van den Hende, bisschop van Breda, diaken drs. R. van Uden tot diocesane vertegenwoordiger van het bisdom Breda in het bestuur van de vereniging.

2.4 INHOUDELIJKE AANDACHTSPUNTEN VAN HET BESTUUR

2.4.1 Willibrord – 1350 jaar

Volgens de overlevering werd Willibrord, patroon van de Kerk in ons land en van de oecumene, geboren op 6 november 658. In Echternach werd op 14 en 15 mei 2008 bij gelegenheid van dit jubileum een internationaal symposium gehouden over de oecumenische betekenis van Willibrord. De vereniging herdacht haar patroonheilige op de jaarvergadering die op 7 november, het hoogfeest van Willibrord, gehouden werd. Mgr. J. van Burgsteden s.s.s, bisschop-referent voor oecumene en Oosterse Kerken, was de hoofdcelebrant in een feestelijke eucharistieviering in de kapel van Huize Mariënborg alwaar de jaarvergadering gehouden werd. In zijn homilie sprak hij over Willibrord als een inspirerende geloofsgetuige voor ons die ons bemoedigt om in al ons doen en laten wegbereider van Christus te willen zijn, vol te houden bij tegenslag, de hoop levend te houden en de wereld in te trekken om getuigen van Gods Woord te zijn.

2.4.2 ‘Het doel is de weg’

Door de Beraadgroep ‘Geloven en kerkelijke gemeenschap’ van de Raad van Kerken in Nederland werden in 2007 en 2008 twee teksten uitgegeven ter bevordering van het geloofsgesprek tussen de kerken over het doel van de oecumene. De eerste tekst is een vertaling van het document ‘Called to be the one Church’ dat werd besproken op de algemene vergadering van de Wereldraad van Kerken in Porto Alegre (Brazilië) in 2005. Kerken kunnen hun reactie op deze nota sturen aan de Wereldraad van Kerken. Ten behoeve van het gesprek tussen de lidkerken van de Raad van Kerken in Nederland bracht de Beraadgroep in aansluiting op ‘Called to be the one Church’ een tweede tekst uit onder de titel ‘Het doel is de weg’. De intentie is om dit document binnen de kerken van ons land breed in gesprek te brengen. De lidkerken werd gevraagd om voor 1 januari 2009 op deze tekst te reageren.

De notitie ‘Het doel is de weg’ werd in de bestuursvergadering van 17 september 2008 ingeleid door H. Berflo, lid van het Dagelijks Bestuur en penningmeester. De gedachtewisseling in het hoofdbestuur vormde de basis voor een schriftelijke reactie op de nota aan de Raad van Kerken in Nederland. Hierin wordt waardering uitgesproken voor de evenwichtige wijze waarop de drie dimensies van oecumenisch werk beschreven worden. Het bestuur pleit ervoor om als doel van oecumene ‘de zichtbare eenheid van de Kerk’ helder voor ogen te houden. De tekst van de nota ‘Het doel is de weg’ is te vinden op de site van de Raad van Kerken: www.raadvankerken.nl.

2.4.3 ‘Meegaan in de beweging van de Geest’

Onder deze titel verscheen een beleidsnota over oecumene van de Protestantse Kerk in Nederland. De nota werd besproken in de vergadering van de synode van april 2008 en met een meerderheid van 80 tegen 56 stemmen door de synode aangenomen. Ds. J. van Pijke-

ren, adviseur van het bestuur namens de Protestantse Kerk in Nederland, presenteerde de nota op de vergadering van het bestuur van 14 januari 2009. Allereerst benadrukte hij dat de oecumenische oriëntatie van de Protestantse Kerk in Nederland in de kerkorde zelf verankerd is. Dat neemt niet weg dat er binnen de kerk een grote verscheidenheid aan opvattingen over oecumene te vinden is. Dit hangt samen met de samenstelling van de Protestantse Kerk waarin drie verschillende tradities zijn samengegaan. Een gevoelig punt in de verhouding tot de Katholieke Kerk is, dat de Katholieke Kerk de Protestantse Kerk niet als 'kerk in eigenlijke zin' beschouwt. Dit neemt anderzijds niet weg dat de persoonlijke contacten tussen beide kerken hartelijk zijn. De aanwezigheid en korte toespraak op de synodevergadering van de bisschop-referent voor oecumene, mgr. J. van Burgsteden s.s.s., werden zeer gewaardeerd. Een ander belangrijk accent in de nota betreft de nieuwe verhouding van de Protestantse Kerk in Nederland tot de pinksterkerken. Bij de viering van 100 jaar Pinksterbeweging in 2007 werd hiertoe een eerste stap gezet door de toenmalige scriba van de Protestantse Kerk, dr. B. Plaisier. Intensivering van de oecumenische contacten met de Pinksterkerken is een van de belangrijke vernieuwende beleidslijnen van deze nota. Een interessant initiatief in het verlengde van deze nota is het voorstel om te komen tot een nationale protestantse synode. Het bestuur besloot om deze ontwikkeling goed te volgen. Ds. J. van Pijkeren, adviseur van het bestuur, en T. Akerboom, lid van het Dagelijks Bestuur, zullen dit behartigen.

2.4.4 Excommunicatie en oecumene

De beslissing van paus Benedictus XVI om de excommunicatie van de Pius X Broederschap op te heffen vormde de aanleiding om in het bestuur enkele besprekingen te wijden aan de betekenis van de opheffing van excommunicatie in het proces naar het herstel van de

eenheid van de Kerk, toegepast op oecumenische relaties. Uitgangspunt was de vraag of ook in oecumenische verhoudingen geldt, dat – alvorens een dialoog over het herstel van eenheid kan beginnen –, de in het verleden uitgevaardigde excommunicatie moet worden opgeheven. Als voorbeelden werden daarbij genoemd het opheffen van het anathema in 1965 tussen het Oecumenisch patriarchaat (Orthodoxe Kerk) en de Zetel van Rome (Katholieke Kerk) en het opheffen van de blokkades voor de dialoog tussen de Katholieke Kerk en de Oud-katholieke Kerk in 1966.

Deze besprekingen waaraan de kerkjurist prof. dr. R. Huysmans een belangrijke bijdrage leverde, resulteerden in het inzicht dat excommunicatie naar de opvatting van het kerkelijk recht betrekking heeft op personen en daarmee eindig is. Een breuk in de gemeenschap van de Kerk is een gevolg van verschillen in de leer of kerkorde die langs de weg van de dialoog opgelost moeten worden. Huysmans tekende daarbij wel aan, dat er ten aanzien van de relatie tussen het kerkelijk recht en het principe van de vrijheid van godsdienst nog wel belangrijke vragen liggen die ook oecumenisch van belang zijn. Het kerkelijk recht bepaalt dat een katholiek die overgaat naar een andere kerk door de werking van het recht geëxcommuniceerd is. Omgekeerd vindt de Katholieke Kerk dat de overgang van niet-katholieken naar de Katholieke Kerk niet belemmerd mag worden. De Vaticaanse Raad voor de Interpretatie van Wetsteksten heeft deze zaak goed onderzocht en besloten de codex op dit punt niet te veranderen, maar anderzijds de inhoud van de formele kerkverlating zo hoog op te schroeven tot schisma, ketterij of apostasie dat hij bijna niet voltrokken wordt. Daardoor blijft het open hoe het in het katholieke perspectief precies zit met de overgang van de Katholieke Kerk naar een andere kerk of godsdienst. Belangrijk in dit verband is een initiatief dat de Wereldraad van Kerken in 2006 startte en er op gericht is een gedragscode voor bekering te ontwikkelen.

2.4.5 Congres over kardinaal Willebrands

Van 2 tot 5 september 2009 wordt in Utrecht een internationaal symposium gehouden over de betekenis van kardinaal Johannes Willebrands voor de oecumene. De conferentie wordt georganiseerd door het Kardinaal Willebrands Archief, de Universiteit van Tilburg en de Katholieke Universiteit van Leuven. Het bestuur besloot om de deelname van vijf theologiestudenten aan deze conferentie over deze pionier van de oecumene in Nederland en de eerste voorzitter van de St. Willibrordvereniging te bekostigen. Verschillende bestuursleden zullen aan deze conferentie deelnemen en uiteraard zal in de publicaties van de vereniging uitgebreid verslag gedaan worden van deze conferentie.

2.4.6 Leerstoel Oecumenische Theologie

Het bestuur streeft de oprichting na van een bijzondere leerstoel oecumenische theologie en heeft J. Peters gemandateerd om namens de vereniging hiertoe de nodige voorbereidende stappen te zetten. In het verslagjaar is overleg gevoerd met het Kardinaal Willebrands Archief over de mogelijkheid om deze leerstoel gezamenlijk op te richten. Als eerste stap wordt gewerkt aan een gezamenlijk profiel van de beoogde leerstoel. Vervolgens moet ook de financiering rond zijn alvorens kandidaten aangezocht kunnen worden en de aanvraag formeel bij een van de universiteiten kan worden ingediend. Het is de bedoeling dat de oprichting van deze bijzondere leerstoel in de loop van 2010 wordt gerealiseerd.

2.4.7 Byzantijns Netwerk

Binnen de Katholieke Kerk van ons land is de viering van de Byzantijnse ritus een bekend gegeven. De landelijke instelling Pokrof (waarbij tien gemeenschappen zijn aangesloten), de Byzantijnse koren van Utrecht, Tilburg en Nijmegen, de Johannes van Damascusgemeenschap in 's-Hertogenbosch en de Katholieke Vereniging voor Oecumene zijn daar in het bijzonder bij betrokken.

Op 19 september 2008 kwamen vertegenwoordigers uit deze groepen in aanwezigheid van mgr. J. van Burgsteden s.s.s. bijeen in Utrecht voor de officiële oprichting van een Byzantijns Netwerk dat ten doel heeft de continuïteit te waarborgen van de Byzantijnse ritus binnen de Katholieke Kerk in Nederland. Het Byzantijns Netwerk heeft een lichte organisatiestructuur en kent vier aandachtsvelden: liturgie (vieren), catechese (leren), diaconie en gemeenschapsopbouw (dienen) en tenslotte oecumene. De vereniging is als adviseur bij dit netwerk betrokken. Het bestuur heeft DB-lid A. Scheer als vertegenwoordiger van de vereniging bij dit netwerk aangevozen.

2.4.8 'Wij kiezen voor eenheid'

In de oecumenische beweging is er de laatste jaren een groeiende belangstelling en openheid voor contacten met pentecostale en evangelicale stromingen. Het manifest 'Wij kiezen voor eenheid' is daar een uitdrukking van. Het werd op 25 juni 2009 samen met een gelijknamig boek gepresenteerd door twaalf vooraanstaande personen uit de verschillende kerken en kerkelijke stromingen. Het initiatief gaat terug op de viering van 100 jaar pinksterbeweging in 2007 en de vraag van de toenmalige scriba van de PKN, dr. B. Plaisier, om vergeving voor fouten die in het verleden gemaakt zijn. In het boek geven dertien personen in de vorm van een interview hun visie op de eenheid van de Kerk. De twee katholieke bisschoppen die namens de Bisschoppenconferentie verantwoordelijk zijn voor oecumene, mgr. J. van Burgsteden s.s.s. en mgr. dr. G. de Korte, verleenden hun medewerking aan dit boek. Het manifest is een intentieverklaring om vanuit de eenheid in Christus elkaar vast te houden en met elkaar samen te werken. Het bestuur heeft van dit manifest kennis genomen. Bezien moet worden wat door de vereniging in dit kader kan worden ondernomen, eventueel naast de reeds lopende contacten tussen katholieken en pinksterchristenen.

2.4.9 Europese verkiezingen

Begin juni werden in de 27 lidstaten van de Europese Unie verkiezingen gehouden voor het Europees Parlement. De kerken in Europa hebben daar veelal afzonderlijk verklaringen over afgegeven. Opvallend was dat in de bijdragen van de kerken over de verkiezingen de *Charta oecumenica* (2001), het handvest voor samenwerking tussen kerken in Europa, geen enkele rol speelde. Voorzitter H. van Doorn bracht dit in brieven aan de Bisschoppenconferentie en de Raad van Kerken onder de aandacht. Hij beschouwt het als een belangrijke taak van de vereniging om in de toekomst de samenwerking en het gezamenlijk optreden van de kerken op grond van de *Charta oecumenica* te bepleiten.

2.4.10 Afsluitende viering van het Paulusjaar in Damascus

De viering van het Paulusjaar was internationaal een groot succes. De vereniging heeft daaraan in ons land een bijdrage mogen leveren. Op uitnodiging van de Melkitische Grieks-katholieke patriarch Gregorios III van Antiochië en het hele Oosten, zetelend in Damascus, zond de Nederlandse Bisschoppenconferentie een delegatie naar Syrië om de afsluitende vieringen in het kader van het Paulusjaar bij te wonen. De Nederlandse delegatie werd geleid door mgr. dr. E. de Jong, hulpbischop van Roermond, en bestond daarnaast uit de voorzitter van de vereniging, H. van Doorn, en de senior-beleidsmedewerker oecumene voor de Nederlandse Bisschoppenconferentie, P. Kohnen, tevens adviseur van de vereniging. Laatstgenoemde deed uitgebreid verslag van deze bijzondere gebeurtenis in rkk.nl 7 (2007) 10-11, pp 4-7.

2.4.11 Vertegenwoordigingen

Een belangrijke taak van bestuursleden is de vertegenwoordiging van de vereniging bij diverse bijeenkomsten en activiteiten.

- T. Akerboom vertegenwoordigde de vereniging bij het Allerheiligenberaad in oktober 2008
- G. van Dartel nam deel aan de jaarlijkse studiebijeenkomst van de Katholieke Commissie voor Oecumene van de Belgische Bisschoppenconferentie op 15 november 2008 in Torhout.
- G. van Dartel nam deel aan de jubileumviering van het Centraal Missie Beraad van de Religieuzen (CM-BR) op 10 januari 2009 in Eindhoven.
- H. van Doorn, H. Berflo en mw. A.-M. Willebrands, allen bestuurslid, namen deel aan de Dag voor het Jodendom in Utrecht die op 17 januari 2009 voor de tweede keer werd gehouden onder het motto 'Hoe gaan joden en katholieken met de Schrift om?'.
- H. van Doorn vertegenwoordigde de vereniging bij de landelijke viering in het kader van de Week van Gebed voor de eenheid op 18 januari 2009 in Utrecht.
- H. van Doorn en G. van Dartel waren aanwezig bij de oecumenelezing op 23 januari 2009 in de Geertekerk te Utrecht.
- R. Kuiper, bestuurslid, was op 13 februari in het kader van het Calvijnjaar aanwezig bij de presentatie van het boek 'Calvijn na 500 jaar'. Een impressie daarvan verscheen in *Overeen* (2009)22,7-8.
- H. van Doorn en G. van Dartel namen op 3 april 2009 deel aan een door de Raad van Kerken georganiseerde bijeenkomst over het Global Christian Forum in Utrecht.
- H. Berflo vertegenwoordigde de vereniging op 5 april 2009 op de jaarlijkse ontmoetingsdag van het Landelijk Oecumenisch Platform in de oecumenische gemeenschap 'De Rietkampen' in Ede.
- G. van Dartel vertegenwoordigde de vereniging op 24 april bij de jaarlijkse herdenking van de genocide op de Armeniërs die door de Armeense Apostolische Kerk van Amsterdam in de kerk in Diemen werd gehouden.

- G. van Dartel en A. Scheer vertegenwoordigden de vereniging bij de bijeenkomsten in het kader van het geloofsfeest b.g.v. het 450-jarig jubileum van het bisdom 's-Hertogenbosch op 10-16 mei 2009.
- A. Scheer was aanwezig bij de eerste bijeenkomst van het Byzantijns netwerk op 29 mei 2009

2.5 Overleden

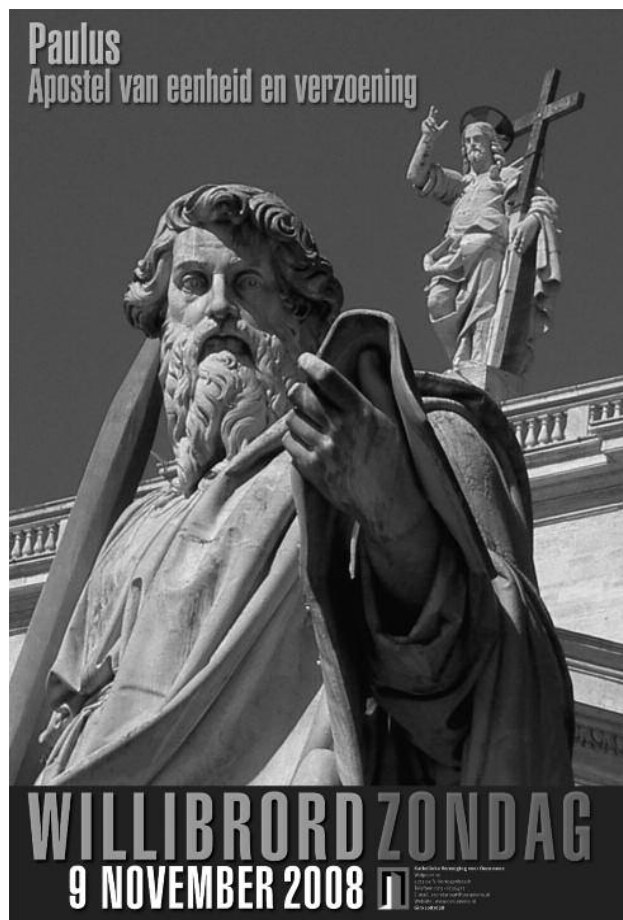
Op 11 oktober 2008 overleed Wil Pleij, oblaat van de zusters benedictinessen in Schoten en sinds vele jaren lid van de vereniging. In haar laatste wilsbeschikking had Wil haar familie gevraagd om in plaats van bloemen bij haar uitvaart een gift te geven voor het werk van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Haar familie, deels in Nederland en deels in Canada, heeft daaraan ruimhartig gehoor gegeven.

3 WILLIBRORDZONDAG EN DE ZONDAG VOOR DE OOSTERSE KERKEN

3.1 Paulus – apostel van eenheid en verzoening

Willibrordzondag werd gevierd op 9 november 2008 en stond in het teken van het Paulusjaar. Dit initiatief van paus Benedictus XVI had als doel de bijzondere betekenis van Paulus, die 2000 jaar geleden in Tarsus werd geboren, voor de verbreiding van het geloof in Christus en de opbouw van de jonge kerk in het licht te stellen. Het Paulusjaar werd op de avond van 28 juni 2008 geopend in Rome. Gedurende een jaar is er wereldwijd op velerlei wijze aandacht aan geschonken. Ook de oecumenische betekenis van Paulus is daarbij veelvuldig aan bod gekomen.

Willibrordzondag was een geschikt moment om de betekenis van Paulus als verkondiger van de eenheid en verzoening in Christus voor het voetlicht te brengen. Op de poster stond een foto van het beeld van Paulus op het Sint-Pietersplein met boven hem het beeld van de

verrezen Christus. De liturgische suggesties (preek-schets en voorbeden) werden verzorgd door L. van Leijssen.

De opbrengst van de collecte op Willibrordzondag is de laatste jaren verder gedaald tot €21.728,- in 2008. In 2006 was de opbrengst van de collecte nog €34.310,- en in 2007 €29.058,-.

'KOM EN HELP' steun educatieve projecten van CARITAS IRAK

- + training van vrijwilligers
- + programma vrede en verzoening
- + zorg voor gehandicapten
- + scholing van kinderen van ontheemde families
- + consultatiebureau

Zondag voor de Oosterse Kerken 10 mei 2009 GIRO: 1087628

3.2 Kom en Help – steun de educatieve projecten van Caritas Irak

In het weekend van 9-10 mei 2009 werd in katholieke parochies van ons land de jaarlijkse zondag voor de Oosterse Kerken gevierd. Hierbij stond de situatie van de christenen in Irak centraal. Motto was 'Kom en Help' - Steun educatieve projecten van Caritas Irak. De poster van de zondag voor de Oosterse Kerken 2009 liet kinderen zien in het noorden van Irak, een regio waar veel christenen van oorsprong wonen en waarheen velen de laatste jaren wegens de politieke troebelen toevlucht gezocht hadden. De foto op de poster is gemaakt door mw. A. Tunc en gemaakt tijdens een werkbezoek aan Noord-Irak. Voor de zondag Oosterse Kerken 2009 in de parochies werd materiaal ontwikkeld door G. van Dartel (poster, folders, e.a.), A. Scheer (preeksuggesties en voorbeden) en L. van Leijsen (gebedsteksten). De actie op de zondag voor de Oosterse Kerken bete-

kende de (voorlopige) afsluiting van een jaar waarin door de vereniging in publicaties en bijeenkomsten veelvuldig aandacht gevraagd is voor de positie van de christenen in Irak. Met name in het tijdschrift Pokrof werd hier veelvuldig aandacht besteed. Ook kon de vereniging er aan bijdragen dat de problematiek in het Katholiek Nieuwsblad prominent aan de orde kwam.

In samenwerking met de Raad van Kerken organiseerde de vereniging op 5 december 2008 in het gebouw van de Tweede Kamer hierover een bijeenkomst waarvoor vertegenwoordigers van alle politieke partijen werden uitgenodigd. In de slotverklaring wordt op de Nederlandse regering een appèl gedaan om er bij de

regering van Irak op aan te dringen dat de rechten van de minderheden in het land beschermd worden.

Over de acties ten behoeve van Caritas Irak, waarmee de vereniging sinds 2008 veelvuldig contact onderhoudt, werd vanaf het begin ook de Syrisch-orthodoxe Kerk in ons land geïnformeerd. Aartsbisschop Polycarpus van de Syrisch-orthodoxe Kerk was zeer verheugd over het initiatief van de vereniging en gaf er zijn steun aan. De Syrisch-orthodoxe parochies brachten voor de educatieve projecten van Caritas Irak in 2009 een bedrag van €8.265,- bijeen. De opbrengst van de actie op de zondag voor de Oosterse Kerk bedroeg na aftrek van kosten €10.000,-. Cordaid steunde de actie ook met €10.000,-.

Zo kon eind juli als resultaat van de actie een bedrag van €28.265,- naar Caritas Irak worden overgemaakt ten behoeve van de educatieve projecten.

Een bittere omstandigheid daarbij is dat na enige maanden van luwte in de maand juli 2009 het geweld tegen de christenen in Irak met aanslagen op kerken in Bagdad en Mosul opnieuw losbarstte. Het is daarom des te belangrijker om de band met de christenen in Irak ook in de komende jaren vast te houden.

De opbrengst van de collecte op de zondag voor de Oosterse Kerken was in 2006 €25.323,-, in 2007 €18.717,- en in 2008 €17.632,-.

4 ACTIVITEITEN

4.1 Paulusjaar

In het kader van het Paulusjaar maakte iconschilder G. Hüsstege in opdracht van de vereniging in de periode van juni 2008 tot maart 2009 een icoon van het leven van Paulus. Het idee voor deze vita-icoon was afkomstig van diaken C. Sinnema van de Petrus en Paulusparochie in Tilburg. In Tilburg werd het Paulusjaar op 28 juni 2008 geopend met een vesper waarin mgr. A. Hurkmans voorging. In deze viering werden de eerste deeliconen van de vita-icoon gewijd. Op zaterdag 13 september 2008 werd in dezelfde parochie de orthodoxe avonddienst van Kruisverheffing gevierd waarin de orthodoxe priester v. W. van Ulft van de orthodoxe parochie in Breda voorging. Aan het einde van deze vesper werden ook enkele iconen gewijd.

De vita-icoon bestaat in totaal uit vijftien kleine iconen die in één houten raam geplaatst zijn. Ieder deelicoon vertelt een verhaal uit het leven van Paulus. Gedurende het jaar zijn de deeliconen op verschillende plaatsen in het land geweest. De coördinatie daarvan lag bij het secretariaat van de vereniging. mgr. G. de Korte, bisschop van Groningen-Leeuwarden, heeft de icoon over de roeping van Paulus meegenomen op zijn ken-

nismakingsbezoeken aan parochies in zijn bisdom. mgr. J. van Burgsteden nam de icoon van Paulus op de Areopaag enige tijd onder zijn hoede. De icoon van Paulus in de gevangenis functioneerde in een dienst in de gevangenis van Grave. De icoon van een mediterende Paulus was enige tijd in het centrum De Beiaard van de Vrouwen van Bethanië in Utrecht.

Vanaf maart 2009 was de hele vita-icoon op diverse plaatsen te zien: bij de Raad van Kerken in Heerlen, de Paulustentoonstelling in Dendermonde (B), de oecumenische uitwisseling tussen de kerken van Zuidelijk Nederland en de Evangelische Kerk van Kurhessen Waldeck (D), de spiritualiteitsdag van het bisdom 's-Hertogenbosch, het bisdomjubileum van 's-Hertogenbosch, de oecumenische gemeenschap De Hooge Berkt en de dag voor pastoraal werkenden van het bisdom Breda. Een poster van de vita-icoon die in samenwerking met de drukkerij van Berne werd vervaardigd, werd tezamen met de mailing voor de zondag voor de Oosterse Kerken aan alle parochies gestuurd.

Diaken C. Sinnema schreef bij de vita-icoon meditatieve teksten die met afbeeldingen van de icoon werden uitgegeven door de uitgeverij Abdij van Berne (Heeswijk) onder de titel *'Was getekend Paulus'*. Hij schreef ook een Paulusmeditatie bij de icoon in Pokrof 2009, 1.

De activiteiten in het kader van het Paulusjaar werden financieel mogelijk gemaakt door de Vrouwen van Bethanië.

4.2 Calvinjaar

Op 10 juli 2009 was het 500 jaar geleden dat de reformator Johannes Calvin geboren werd. Calvin leverde een belangrijke bijdrage aan Europese ontwikkelingen op het gebied van kerk en theologie, maar ook van cultuur, wetenschap en politiek. Wereldwijd wordt het belang van zijn denken erkend. Daarom wordt in 2009 wereldwijd Calvijn's leven en werken herdacht.

De vereniging heeft op verschillende wijzen aansluiting gezocht bij de viering van het Calvijnjaar. Allereerst door op 7 november 2008 in samenwerking met de classis Den Bosch van de Protestantse Kerk in Nederland een studiebijeenkomst te beleggen over de oecumenische betekenis van Calvijn. Op deze goed bezochte studiedag schetste historica dr. M. van Veen een portret van de reformator waarin zij afrekende met tal van stereotypen en vooroordelen over de persoon van Johannes Calvijn. T. Akerboom ging vervolgens in op de relatie van Calvijn tot de katholieke traditie. In zijn voordracht betoogde hij dat Calvijn veel elementen uit de katholieke traditie bewaard heeft. Beide voordrachten werden gepubliceerd in het digitaal theologisch tijdschrift *Perspectief*.

Daarnaast vonden er nog twee andere bijeenkomsten in het kader van het Calvijnjaar plaats waarbij de vereniging direct betrokken was. Op 21 januari werd op initiatief van het bisdom 's-Hertogenbosch en de Classis Den Bosch van de Protestantse Kerk in de kerk van de Protestantse gemeente van Den Bosch een bijeenkomst gehouden over leefstijlen volgens Paulus en Calvijn. De belangrijkste spreker op deze avond was prof. dr. H. de Knijff. G. van Dartel was uitgenodigd om op het verhaal van prof. De Knijff te reageren.

Op 17 februari organiseerden de classis van Den Bosch in samenwerking met de vereniging en de parochie *Frater Andreas* een avond in de Heuvelkerk in Tilburg over de politieke en maatschappelijke betekenis van Calvijn voor de huidige tijd. Spreker was dr. Rinse Reeling Brouwer.

Het plan van de vereniging en de classis om in het Calvijnjaar een leerhuis over teksten van Calvijn te houden ging wegens een gebrek aan belangstelling niet door.

4.3 Bēt Drāshā ~ Oosters christelijk Leerhuis

Bēt Drāshā is het leerhuis rondom teksten uit het christelijke Oosten, dat zijn tweede seizoen heeft afgerond (en in oktober 2009 zijn derde seizoen zal ingaan). Bēt Drāshā is een gezamenlijke oecumenisch initiatief van protestanten en katholieken voor het lezen van oosterse grondteksten. Het achterliggende idee is dat van welke christelijke denominatie men ook is, deze oosterse christelijke teksten behoren tot de gemeenschappelijke christelijke achtergrond.

Het Oosters Christelijk Leerhuis was in 2008-2009 oecumenisch in organisatie en opzet, in een gezamenlijk initiatief van de Katholieke Vereniging voor Oecumene en de Protestantse Kerkengemeenschap van 's-Hertogenbosch. Hun achtereenvolgende vertegenwoordigers waren L. van Leijssen, die ook de algehele coördinatie heeft, vanuit de vereniging en vanuit de Protestantse Kerkengemeenschap – hoewel beiden elders werkzaam in het pastoraat – ds. P. van de Waal (legerpredikant) en ds. A. Bremmer (geestelijk verzorger in de ouderenzorg). Zij waren alledrie cursusleiders op de avonden. Mevrouw A. Verbaas, ouderlinge van de Protestantse Gemeente van de Lambertuskerk in Vught, verleende haar ondersteuning aan het leerhuis.

'RĀZÉ, Inwijding in Gods geheimen bij de Syrische en Antiocheense christenen' was het thema van het tweede seizoen van dit leerhuis. De teksten uit de oosterse christelijke traditie waren (vertaalde) Aramese en Griekse geschriften vanaf de 4e eeuw: liturgische teksten (hymnen en gedichten), mystieke teksten, uitleg van bijbelteksten, uit zowel het Eerste (Oude) als Tweede (Nieuwe) Testament, neergeslagen in eeuwenoude commentaren en preken. Aan de hand van teksten van Gregorius Bar Hebraeus, Efreem de Syriër, Johannes van Damascus, Sophronius van Jeruzalem, Johannes Chrysostomus, Jozef de Visionair, Johannes de Eenzaat en Evagrius van Pontus stond men stil bij het thema van

spiritualiteit en liturgie. Er was ook duidelijk aandacht voor de Bijbel. Tijdens zeven donderdagavonden werden in het Nederlands vertaalde teksten van deze spirituele auteurs gelezen, met korte introducties en commentaar. Er was uitdrukkelijk ruimte voor het onderlinge geloofsgesprek. Tijdens de novemberbijeenkomst was er een gastspreker, dr. K. den Biesen, die sprak over Efreem. Van deze avond verscheen ook enige tijd later een reportage in het Nederlands Dagblad. Daarnaast werden in groepsverband en onder begeleiding twee oosterse liturgievieringen bezocht: Byzantijns-katholiek: Johannes van Damascusgemeenschap in 's-Hertogenbosch op zondag 4 januari 2008 en Syrisch-orthodox: Mor Kyriakoskerk te Enschede-Zuid op zondag 22 maart 2009, en het Syrisch-orthodox klooster Mor Efreem te Glanerbrug op dezelfde laatste zondag.

4.4 Oecumenische vorming

De vereniging biedt twee algemene cursussen van vier avonden over oecumene aan. De cursussen zijn vooral bedoeld voor mensen die zich willen inzetten voor de oecumenische samenwerking ter plaatse. De cursus wordt tegen een bescheiden vergoeding gegeven aan een groep van minimaal acht personen.

De basiscursus oecumene wordt gegeven door G. van Dartel en geeft een oriëntatie op het ontstaan van de oecumenische beweging, de positie van de Katholieke Kerk daarin, oecumenische spiritualiteit en oecumene in de praktijk. De cursus werd dit werkjaar aangevraagd in Haarlem, Alkmaar, Oegstgeest en Tilburg.

In Haarlem volgden in het najaar van 2008 twaalf mensen, afkomstig uit verschillende kerken, de cursus. Mede dankzij de oecumenische samenstelling van de groep was er veel interactie en uitwisseling. Helaas vond de cursus in Alkmaar, Oegstgeest en Tilburg geen doorgang vanwege een gebrek aan belangstelling.

De oriëntatiecursus Oosters christendom gaat in op het ontstaan van de Oosterse Kerken, de visie op eenheid van de orthodoxie, haar liturgie en spiritualiteit en de verbindende betekenis van iconen in de relatie tussen de Kerken van Oost en West. De cursus wordt gegeven door L. van Leijssen. Dit jaar werd de cursus in het voorjaar van 2009 met succes gegeven aan een groep van ca. 20 deelnemers in de parochie van Oudenbosch.

G. van Dartel gaf op 25 september 2008 aan beginnende justitiepastores een cursusdag over oecumenische samenwerking in het pastoraat. Tussen februari en juli 2009 gaf hij aan de priesteropleiding Bovendonk het college 'Inleiding oecumene' voor de studenten van het vijfde en zesde jaar. Op uitnodiging van het pastorale team IJssel-land verzorgde hij op 18 februari 2009 een inleiding over de visie van de Katholieke Kerk op intercommunie.

4.5 Contacten en congressen

Een delegatie van de kerken uit Israël en Palestina bracht begin oktober een bezoek aan ons land. Twee leden van de delegatie, aartsbisschop Paul Nabil Sayah (Maronietische katholieke Kerk) en archimandriet Innocentios (Grieks-orthodox patriarchaat van Jeruzalem) brachten op 7 oktober 2008 een bezoek aan het bureau van de Katholieke Vereniging voor Oecumene om de actuele situatie in Israël en Palestina en de rol van de kerken toe te lichten.

Dialoogdag in het kader van de ontmoeting tussen katholieken en pinksterchristenen op 21 november 2008 in Oosterhout (N-Br). G. van Dartel is namens de vereniging lid van de stuurgroep die deze bijeenkomsten organiseert.

G. van Dartel nam van 26-29 januari 2009 in Rome deel aan de vergadering van de ROACO over de relatie met en steun aan de Oosterse Kerken.

Dr. A. Arjakovsky van het Instituut voor Oecumenische Studies in Oekraïne was in februari 2009 bij een expertmeeting van het Instituut voor Oosters Christendom. Op 11 februari verzorgde hij bij de Katholieke Vereniging voor Oecumene een lezing over het werk van zijn instituut en de oecumenische situatie in Oekraïne.

Op 12 maart 2009 vond bij de Katholieke Vereniging voor Oecumene het overleg plaats van directeurs van katholieke organisaties in 's-Hertogenbosch.

Drs. J. Creemers, onderzoeker aan de Universiteit van Leuven, bracht op 3 april een bezoek aan het bureau van de vereniging in het kader van zijn onderzoek naar de oecumenische relaties tussen katholieken en pinksterchristenen in Nederland. Zijn artikel daarover werd gepubliceerd in *Perspectief*.

G. van Dartel nam van 14-16 april 2009 deel aan de jaarlijkse ontmoeting van het bisdom Den Bosch, de Protestantse Kerk van Noord-Brabant en Limburg en de Evangelische Kerk van Kurhessen Waldeck.

Dr. W. Lamfers, predikant uit Weesp, schreef onder de titel 'Stilte en eenvoud' een studie over het kloosterleven in Roemenië. De boekpresentatie vond op 28 mei 2009 plaats bij de Katholieke Vereniging voor Oecumene.

Namens het sociaal-diaconale werk van de Koptisch Orthodoxe Kerk van Egypte was mw. Sarah Nakhla in Nederland. Op 16 juni bracht zij een bezoek aan ons bureau.

L. van Leijssen bezocht gedurende het werkjaar 2008-2009 in het kader van de contacten met Oosterse kerken in Nederland Irakese, Servisch-orthodoxe en Syrisch-orthodoxe geloofsgemeenschappen en groepen.

4.6 Justitiepastoraat

In opdracht van het Rooms-katholiek Justitiepastoraat bracht G. van Dartel advies uit over de oecumenische samenwerking in het kader van de Oecumenische Strategische Alliantie (OSA) van het R.K. en Protestants Justitiepastoraat.

De OSA biedt het kader voor de programmatische samenwerking tussen het R.K. en Protestantse justitiepastoraat op een aantal terreinen zoals vorming, vreemdelingen en jeugd. Ook de publicatie van het handboek voor het justitiepastoraat dat eind september 2009 zal uitkomen is hiervan een vrucht.

5 VOORLICHTING EN PUBLICITEIT

5.1 Overeen

Overeen is het communicatieblad van de vereniging. Het wordt in een oplage van 10.000 exemplaren uitgegeven en verstuurd aan leden, donateurs en parochies. Het communicatieblad dat gemaakt wordt door de medewerkers van de vereniging werd in dit werkjaar twee keer uitgegeven.

In beide nummers zijn de accenten die het werk van de vereniging dit werkjaar kleur hebben gegeven terug te vinden: het Paulusjaar, de hulppactie voor Caritas Irak en het Calvijnjaar. Daarnaast enkele interviews met mensen uit het bestuur van de vereniging die hun visie geven op de actuele stand van zaken in de oecumene. In het interview 'Veelkleurig boeket in één vaas' (Overeen nr. 21,4-5) met mw. H. Arts-Honselaar spreekt adviseur ds. J. van Pijkeren zich uit over de recente ontwikkelingen in de verhouding tussen de Rooms-katholieke en Protestantse Kerk. In het daarop volgende nummer geeft voorzitter H. van Doorn zijn visie op de opdracht van de vereniging in de toekomst. Een artikel van bestuurslid mw. E. Woertman onderstreept dat de vereniging om jongeren te bereiken een concreet aanbod dient te ontwikkelen.

5.2 Pokrof. Oosterse christenen, kerken en culturen

Pokrof is het enige Nederlandstalige tijdschrift in Nederland dat zich expliciet met Oosterse Kerken bezig houdt. Het tijdschrift speelt een belangrijke rol om informatie over Oosters christendom op een toegankelijke manier onder de aandacht te brengen. Het tijdschrift wordt gemaakt door een oecumenisch samengestelde redactie in een oplage van 1000 exemplaren. In februari 2009 benoemde het bestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene drs. D. Langerhuizen tot de nieuwe hoofdredacteur. Hij volgt in deze functie G. van Dartel op die deze functie vanaf juli 2004 heeft waargenomen. Tot de redactie traden toe P. Brenninkmeijer, katholiek priester van het aartsbisdom Utrecht en voorganger in Byzantijnse ritus, en drs. P. Baars, historicus en als vrijwillig bibliotheekmedewerker verbonden aan het Instituut voor Oosters Christendom.

Pokrof biedt verhalen óver maar tevens dóór oosterse christenen. Ook buitenlandse auteurs schrijven in het tijdschrift. Dit vergt vertaalwerk door de verschillende redactieleden uit het Russisch, Servisch, Duits en Engels. Zo werd in *Pokrof* 2008, nr. 4 een uit het Russisch vertaalde recensie van Aleksandr Zakurenko gepubliceerd van het werk van prof. dr. A. Houtepen 'God, een open vraag'. De vertaalactiviteit kwam met name tot uiting bij de realisatie van de special over de Servische-orthodoxe Kerk in *Pokrof* 2008, 5. Naast artikelen uit Nederland en Zwitserland waren er twee Servische artikelen die speciaal voor *Pokrof* waren geschreven en ons via het Servisch-orthodoxe kerkelijke tijdschrift *Pravoslavije* werden aangeboden.

In deze jaargang van *Pokrof* was er verder o.a. aandacht voor oecumene in Oekraïne en Roemenië vanuit het perspectief van de Grieks-katholieke Kerk (2009, 1), de situatie van de christenen in Irak (2009, 2), het Paulusjaar in Turkije (2009, 3) en de keuze van de patriarch in Rusland (2009, 3).

In de productie van *Pokrof* speelt L. van Leijssen een belangrijke rol. Zijn werkzaamheden liggen op het terrein van het redactiesecretariaat, het schrijven van artikelen en berichten; de (eind)redactie, de samenstelling van de liturgische agenda, het vertalen van artikelen; de coproductie van de omslagen, en het zoeken, aanleveren en deels maken van foto's. Tot 1 december 2008 werd een deel van dit werk verricht door mw. H. Arts-Honselaar.

5.3 Websites

De vereniging heeft twee websites: www.oecumene.nl en www.chartaoecumenica.nl, die in 2007 geheel vernieuwd werden door mw. H. Arts-Honselaar.

Op de website www.oecumene.nl worden de activiteiten van de vereniging aangekondigd. Ook heeft de website de functie om de diverse publicaties van de vereniging digitaal beschikbaar te stellen. In het verslagjaar werden er speciale pagina's gemaakt voor het Paulusjaar en het Calvinjaar met een overzicht van bijeenkomsten en activiteiten.

Een bijzondere bijdrage aan de website van dit jaar was het weblog dat ds. Paul van der Waal schreef over zijn verblijf als predikant van de krijgsmacht op de vliegbasis Kandahar in Afghanistan van oktober 2008 tot half februari 2009. Hij vertelde over zijn pastorale werk, met name vanuit een oecumenisch oogpunt. Paul van de Waal was voorheen predikant van de Protestantse Gemeente in 's-Hertogenbosch en is medeoprichter van *Bêt Drāshā ~ Oosters christelijk Leerhuis*.

De website www.chartaoecumenica.nl werd ook dit verslagjaar in de lucht gehouden maar trekt weinig bezoekers. Een reden is dat de aandacht voor de Charta oecumenica is weggeëbd en deze niet functioneert als een inspirerend kader voor de oecumenische samenwerking

in Nederland. Daarom moet bezien worden of deze website moet worden voortgezet.

Electronische nieuwsbrief

De electronische nieuwsbrief verscheen in het verslagjaar negenmaal. De nieuwsbrief wordt gemaakt door de medewerkers van de vereniging op basis van verschillende nieuwsbronnen en gratis toegezonden aan 240 abonnees. De nieuwsbrief biedt een mix aan informatie over ontwikkelingen in de vereniging, de lokale en landelijke oecumene, de internationale ontwikkelingen in Europa en wereldwijd.

Perspectief. Digitaal Oecumenisch Theologisch Tijdschrift

Met het tijdschrift *Perspectief* werd in 2008 een begin gemaakt. Het tijdschrift wil zich ontwikkelen tot een forum voor theologische reflectie over oecumenische onderwerpen in het bijzonder voor jonge theologen. De redactie werd versterkt met dhr. E. Roovers die de eindredactie op zich heeft genomen. Mw. H. Arts-Honse laar nam afscheid van de redactie.

In het verslagjaar werden drie nummers gepubliceerd. In het nummer van december 2008 werden de lezingen van dr. M. van Veen en dr. D. Akerboom van de studievergadering over Calvijn gepubliceerd. Ook was een artikel opgenomen van de oud-katholieke aartsbisschop van Utrecht, mgr. dr. J. Vercammen, over de betekenis van het Global Christian Forum voor de vernieuwing van de oecumenische beweging. De overige bijdragen kwamen van drs. G. Sturms over zijn ervaringen in de ontmoeting tussen jongeren uit Afrika en Europa en van drs. F. Hoppenbrouwers, die de culturele en religieuze breuklijnen tussen de kerk van Oost en West beschreef.

In het nummer van maart 2009 werden de lezingen gepubliceerd van een studiedag over de Paulus en de oe-

cumene die op 15 november 2008 door de Katholieke Commissie van de Belgische Bisschoppenconferentie was georganiseerd in Torhout (België). Het nummer bevat bijdragen van de orthodoxe aartspriester Panatiotis Moschonas, prof. dr. P.J. Tomson, prof. dr. P. Schmidt en kanunnik N. Sagovsky.

Het nummer van juni 2009 opende met een vergelijkende biografische schets van Ignatius van Loyola en Johannes Calvijn van de hand van prof. dr. J. Vercruysse sj. In dit nummer ook het artikel van drs. J. Creemers over de dialoog tussen katholieken en pinksterchristenen en de bijdrage van E. Woertman over de oecumenische samenwerking in het studentenpastoraat. Bijzonder in dit nummer zijn twee bijdragen van Russische theologes, dr. K. Tolstaja (Nederlandse van Russische komaf) en dr. L. Starodubtseva (Russische uit Oekraïne) over spiritualiteit in de context van het hedendaagse Rusland respectievelijk de Russische vertaling van Kees Waaijmans standaardwerk 'Spiritualiteit. Vormen, principes en benaderingen'.

6 STEUN AAN PROJECTEN

6.1 Training in positief denken

Over de contacten met de Koptisch-orthodoxe Kerk in Egypte is in voorgaande jaarverslagen regelmatig bericht. Met steun van Cordaid en CMC kon de vereniging een educatief project van de organisatie Development en Social Services Association van deze kerk financieel ondersteunen. Mw. Sara Nakhla was in juni in Nederland om over de voortzetting van dit project te spreken. Bij Cordaid is door de vereniging een vervolgvraag ingediend. De training in positief denken zal in de komende jaren ook in andere Koptisch-orthodoxe bisdommen worden gegeven. De monitoring van dit project zal door de vereniging worden behartigd.

6.2 Actie 'Kom en Help – steun de educatieve projecten van Caritas Irak'

De aandacht voor de schrijnende problematiek van de christenen in Irak staat sinds juni 2008 hoog op de agenda van de vereniging. In het afgelopen jaar is er intensief contact geweest met Caritas Irak in Bagdad. In samenwerking met de directie van Caritas Irak is actie gevoerd om steun voor het educatieve werk van Caritas Irak te genereren. Mede dankzij de ondersteuning van de Syrisch-orthodoxe Kerk in ons land en Cordaid kon eind juli een bedrag van €28.265,— naar Caritas Irak worden overgeboekt voor de educatieve projecten (zie ook paragraaf 3.1).

7 PERSONELE AANGELEGENHEDEN

De bezetting van het bureau van de vereniging is in het verslagjaar verder teruggebracht tot de huidige omvang van 2,2 fte. Het bestuur van de vereniging heeft moeten besluiten het tijdelijk dienstverband van mw. H. Arts-Honselaar, medewerker voor voorlichting en publiciteit sinds 1 december 2006, niet te verlengen. De verslechterende financiële vooruitzichten zijn daarvan de oorzaak. Bestuur en collega's hebben met veel spijt afscheid genomen van medewerkster mw. H. Arts-Honselaar die in de twee jaar dat zij voor de vereniging werkzaam was een grote inbreng heeft gehad in de kwaliteit van de communicatie vanuit de vereniging. Binnen het kleine team was zij een zeer gewaardeerde collega.

8 OVERZICHT VAN LEZINGEN EN ARTIKELN VAN MEDEWERKERS

L. van Leijsen

Artikelen

- 'Andreas 'De Eerstgeroepene'. Oecumenische Conferentie op de Domberg te Freising', Pokrof 2008, 4, pp 10-11.
- Servisch-Orthodox in Nederland. "Ik hoop dat mensen blijven bidden en geloven" (= interview met Miloš Zeki, voorzitter van Servisch-orthodoxe parochie in Nijmegen), in de Servië-special: Pokrof 2008, 5, pp 18-20.
- 'De Roemeense Grieks-katholieken en de oecumene', Pokrof 2009, 1, pp 19-20.
- 'Vreugde van alle Lijdenden. Meditatie', Pokrof 2009, 3, pp 12-13.
- 'De Geboorte van de Theotokos (8 september). Meditatie', Pokrof 2009, 4, pp 12-13.
- 'Een oude vertaling vertaald. De Septuagint drie keer ontsloten', Pokrof 2009, 4, pp 14-16.
- 'Koptisch Patriarch van Alexandrië. Residentie: Caïro', Pokrof 2009, 4, p 20.
- 'Christelijke vluchtelingen van Irak', Overeen nr. 21 (oktober 2008), p 3. Dit artikel kwam deels tot stand op grond van een bezoek van L. van Leijsen aan Damascus, Syrië, in augustus 2008.
- 'Paulus in het Christelijk Oosten', Overeen nr. 22 (april 2009), pp 5-6.
- 'NBV Studiebijbel - leesbaar, overzichtelijk en niet vooringenomen' (recensie), Overeen nr 22 (april 2009), p 6.
- 'Recente ontwikkelingen in de Orthodoxie', RKK.NL 2008, november
- 'Wat verwachten de christenen ervan. Pausreis vanuit het perspectief van de plaatselijke christenen', RKK.NL 2009, nr. 7, pp 6-7.

Cursussen, voordrachten en leesmiddagen

'Samen reflecteren over iconen en hun verering'. In de leesgroep 'Samen reflecteren over iconen en hun verering' werd dieper ingegaan op de iconen en andere religieuze beeltenissen en daar samen over na te denken. Men las daartoe het boek van Paul Moyaert, Iconen en beeldverering. Godsdienst als symbolische praktijk uit 2007. De leesgroep bestond uit vijf middagen tussen september 2008 en februari 2009. Hierna werd wegens het zowel boeiende als moeilijke karakter van Moyaerts materie in het voorjaar nog een zesde leesmiddag gehouden.

Kennismaking met oosters christendom, voordracht voor de oecumenische basisgemeente in Apeldoorn op vrijdagavond 12 december 2008.

'De icoon in de oosterse kerken. Praktijk en betekenis', een cursus van vier achtereenvolgende avonden in januari en februari 2009 in het leerhuis Thomas a Kempis (van de Gerardus Majella-parochie) te Utrecht.

De oriëntatiecursus oosters christendom en oecumene gaf Leo van Leijssen op vier achtereenvolgende avonden in mei en juni 2009 in de katholieke parochie van Oudenbosch. De avonden zullen in het najaar van 2009 nog een vervolg krijgen in het gezamenlijk bezoek van een oosterse viering.

De Oosterse Kerken in Nederland, korte voordracht voor de vergadering van de katholieke officiaals van Nederland tijdens hun vergadering op 31 maart 2009 te 's-Hertogenbosch.

Inleiding in oosters christendom, informatiebijeenkomst binnen een aantal middagen rond religieuze dialoog, voor de religieuzen van 's-Hertogenbosch e.o. op 27 april 2009 in klooster Mariënborg te 's-Hertogenbosch.

G. van Dartel

Artikelen

- Opleiding oecumene in Oekraïne, Pokrof 2009, 2, pp 10-11
- Russisch-orthodoxe spiritualiteit, Pokrof 2009, 2, pp 20-21
- Paulus, apostel van eenheid en verzoening, Overeen, nr. 21, pp 1-2
- Een eerlijke en hoopvolle terugblik op veertig jaar Raad van Kerken, Overeen nr. 21, p 6
- 'Kom en help' Zondag Oosterse Kerken in teken van hulp aan Caritas Irak, Overeen nr. 22, pp 1-2
- Uitbreiding en verjonging van vereniging belangrijkste uitdaging, Overeen nr. 22, pp 3-4

Cursussen en lezingen

- Cursusdag over oecumene in de pastorale praktijk voor beginnende justitiepastores in Amersfoort dd. 25 september 2008
- Presentatie van het materiaal van de Week van Gebed op bijeenkomst van Raad van Kerken in Nijkerk dd. 10 oktober 2008
- 'Geloofsoverdracht vandaag', inleiding in het kader van het programma Heilige Huisjes van het Interreligieus Beraad 's-Hertogenbosch. Bijeenkomst vond plaats in de moskee van Den Bosch op 12 oktober 2008
- Cursus oecumene in het dekenaat Haarlem – oktober-november 2008 in Haarlem
- 'Wat betekent Paulus voor mij?', inleiding in de parochie van Nuland dd. 21 oktober 2008
- Willibrord 1350 jaar, inleiding voor het Beraad van Kerken in Zoetermeer dd. 29 oktober 2008
- Debat over oecumene met dr. M. Smalbrugge op uitnodiging van Raad van Kerken in Oegstgeest dd. 31 oktober 2008
- Dagvoorzitter conferentie over de situatie van de christenen in Irak in het Tweede Kamergebouw dd. 5 december 2008

- College Inleiding oecumene aan de priesteropleiding Bovendonk van het bisdom Breda, februari – juli 2009
- Inleiding over de katholieke visie op intercommunie voor het pastoresberaad IJsselland dd. 18 februari 2009
- Inleiding over Paulus op de spiritualiteitsdag van het bisdom 's-Hertogenbosch dd 20 april 2009 in Helvoirt

9 BESTUUR EN COMMISSIES

Enkele cijfers

Stand van zaken op 10 juli 2009

Aantal leden: 1102

Aantal donateurs: 6591

Abonnees op Pokrof: 789

Abonnees op Electronische Nieuwsbrief: 240

Abonnees op Perspectief: 183

Bestuur (peildatum: 1 juni 2009)

Past. H. van Doorn, voorzitter en gedelegeerde voor oecumene van het aartsbisdom Utrecht

Prof. dr. J. Peters sj., vice-voorzitter

Drs. H. Berflo, penningmeester en diocesane vertegenwoordiger van het bisdom Rotterdam

Drs. G. van Dartel, ambtelijk secretaris en directeur van het bureau

Dr. D. Akerboom, lid DB

Prof. dr. A. Scheer, lid DB

Dr. P. Al o. praem.

Dr. A. Brüning

Vic.-gen. mgr. drs. M. de Groot, gedelegeerde voor oecumene van het bisdom Haarlem-Amsterdam

Drs. R. Kuiper

Drs. T. Sip, diocesaan vertegenwoordiger van het bisdom 's-Hertogenbosch

Drs. T. Storcken s.m.a., gedelegeerde voor oecumene van het bisdom Roermond

Diaken drs. R. van Uden, diocesaan vertegenwoordiger van het bisdom Breda

Vic.-gen. L. van Ulden o.f.m., gedelegeerde voor oecumene van het bisdom Groningen-Leeuwarden

Dr. C.T.M. van Vliet

Mw. mr. A.-M. Willebrands

Mw. drs. E. Woertman

Adviseurs

Ds. G.J. van Pijkeren, adviseur namens de Protestantse Kerk in Nederland

Drs. P. Kohnen, adviseur namens het Secretariaat van het R.K. Kerkgenootschap

Commissie Fondswerving

Mw. dr. H. Arts-Honselaar (tot 1 december 2008)

Drs. R. Kuiper

Drs. G. van Dartel

Staf en secretariaat

Drs. G. van Dartel, directeur (1 fte)

Mw. M. van Herp, secretaresse (0,4 fte)

Drs. L. van Leijsen, stafmedewerker Oosters Christendom (0,7 fte)

Mw. dr. H. Arts-Honselaar, medewerkster publiciteit en voorlichting (0,8 fte) tot 1 december 2008

Mw. R. Spijkers, financieel administratief medewerkster (0,1 fte)

Redactie Pokrof

Drs. P. Baars (vanaf 1 januari 2009)

Prof. dr. W. van den Bercken

P. Brenninkmeijer (vanaf 1 november 2009)

Dr. D. Bruinsma

Drs. G. van Dartel (waarnemend hoofdredacteur tot en met 31 januari 2009)

Dr. J. Arts-Honselaar (tot 30 november 2008)

Mw. drs. J. van Kessel

Drs. D. Langerhuizen (hoofdredacteur vanaf 1 februari 2009)

Drs. L. van Leijsen (redactiesecretaris)

Mw. prof. dr. H. Murre-van den Berg

Mw. dr. K. Tolstaja

Drs. H. Vogelaar

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Biltstraat 121

3572 AP Utrecht

Telefoon 030-2326907

secretariaat@oecumene.nl

www.oecumene.nl

ING 801919

